

Kehittämistyön kosket, karikot ja suvannot

Aikuiskasvatuksen suunnittelu- ja kehittämistyö on saavuttamassa maassamme ennennäkemättömän laajuuden. Näin voidaan sanoa, jos mitapuuna pidetään sen piirissä työskentelevien henkilöiden lukumäärää. Ainakin ulkonaisesti näyttää siltä, että kehittäminen etenee koskena kohisten. Kehittämisorganisaation rinnalle perustetaan yhä uusia toimikuntia ja työryhmiä. Lääni- ja kuntataso tuo omista uomistaan lisävoimaa tähän toimintaan. On kuitenkin muistettava, että kosken kuohujen alla vaanivat kivet ja salakarit, joiden väistäminen vaatii niiden sijainnin tarkkaa tuntemista, ennakolta huomioon ottamista ja vakaata kättä perämelan varressa. Tällä hetkellä eletään kehittämistyössä vauhdin hurmassa. Kun venhe keran on saatu liikkeelle, niin antaa mennä, edessä on joka tapauksessa avarammat vedet. Mutta jotta pahoilta tärskyiltä vältyttäisiin, olisi nyt hetkeksi syytä ohjata venhe kosken välisuvantoon, tutkailla kehittämistyön salakareja ja miettiä, miten ne olisi paras ohittaa. Tämä voi tapahtua vain käymällä kaikilla tasoilla avointa ja rehellistä keskustelua kehittämisen lähtökohdista, ongelmista ja päämääristä.

Kuten tämän lehden edellisessä numerossa kerrottiin, on opetusministeriö asettanut aikuiskasvatuksen kehittämisen yleissuunnitelman mukaisesti kolme toimikuntaa, nimittäin aikuisopiskelijan opintososiaalista asemaa pohtivan toimikunnan sekä erikseen toimikunnan aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen kehittämistä varten. Lisäksi opetusministeriö asetti työryhmän selvittämään jatkuvan kasvatuksen periaatteen koulutusjärjestelmälle ja sen kehittämiseksi asettamia vaatimuksia. Kesän aikana päätettiin perustaa vielä kaksi uutta toimikuntaa, joista toinen pohtii kunnallista ja toinen järjestömuotoista aikuiskasvatusta. Ne aloittavat toimintansa heti, kun niiden kokoonpanosta on päästy yksimielisyyteen.

Tällä hetkellä ainakin Pohjois-Karjalan, Mikkelin, Kuopion, Vaasan, Kymen ja Hämeen lääneissä on käynnissä tai ollaan parhaillaan aloittamassa aikuiskasvatuksen suunnittelu- tai kehittämistoimintaa. Käytännön selvitys- yms. tehtävistä huolehtivat lähinnä lääninhallitusten koulutussuunnittelijat. Keskiasteen koulutussuunnittelu vie tosin monissa lääneissä lähes kokonaan heidän aikansa, joten aikuiskasvatuksen suunnittelu tapahtuu eräänlaisena sivuharrastuksena. Eräät lääninhallitukset ovat haकेutuneet kehittämistyön alettua yhteistyöhön yliopistojen kanssa. Periaatteessa tämä on hyvä ratkaisu. Koska yliopistojen aikuiskasvatukselliset resurssit ovat vähäiset, voi tämä yhteistyö tulla kysymykseen vain joidenkin lääninhallitusten kanssa.

Kuntatasolla aikuiskasvatuksen kehittämistyö lähti käyntiin jo 1970-luvun loppupuolella, jolloin eräät kunnat perustivat omia komiteoitaan tai työryhmiään paikallisen aikuiskasvatustarpeen kartoittamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi. Tässä olivat edelläkävijöinä mm. Helsingin kaupunki ja Rantasalmen kunta. Tällä hetkellä kehittämistyöryhmiä on ainakin Kuopiossa, Vaasassa, Tampereella ja Espoossa. Myös Lahdessa on tietävästi hankkeilla työryhmän perustaminen. Suunnittelu on lähinnä keskittynyt suuriin asutuskeskuksiin, joissa tarjontaa on kyllä runsaasti, mutta se ei ole aina tasapainossa kuntalaisten tarpeitten kanssa. Ongelmat liittyvät niissä lähinnä aukkopaiikkojen etsimiseen, toiminnan koordinointiin ja siitä tiedottamiseen. Pienissä kunnissa taas ongelmana on yleensä lisäresurs-sien saaminen.

Kun kehittämistyötä tapahtuu nyt kaikilla tasoilla, herää kysymys, kenen tulisi ohjata, valvoa ja koordinoita tätä toimintaa? Aikuiskoulutuksen johtoryhmä on katsonut asiakseen läänintasolla tapahtuvan toiminnan seuraamisen. Mitään varoja sillä ei kuitenkaan ole tällaiseen toimintaan osoitettavissa. Lääninhallitusten kouluosastoille lähettämässään kirjeessä johtoryhmä on esittänyt, että tässä vaiheessa tulisi keskittyä ennen muuta voimavarojen inventointiin, aikuiskoulutustarpeen selvittämiseen, nykyisten voimavarojen mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön sekä kehittämisen esteiden kartoittamiseen. Viimeksimainitun kohdan osalta kirjeessä todetaan, että mikäli esteiden poistaminen edellyttää valtakunnallisia ratkaisuja, voidaan niistä samoin kuin muistakin kehittämisehdotuksista tehdä esityksiä johtoryhmälle tai opetusministeriölle. — Tietävästi johtoryhmä aikoo tämän syyskauden aikana kutsua lääninhallitusten edustajat koolle keskustelemaan kehittämistyön nykytilasta ja siihen liittyvistä ongelmista. Tämä on varmasti tarpeellista, jotta ei tehtäisi päällekkäistä työtä ja haastattaisi muutenkin vähäisiä voimavaroja. Tällöin tulisi pohtia myös sitä, mitkä ovat sellaisia ongelmia, joiden selvittämisessä tarvitaan apuna kokeilu- ja tutkimustoimintaa ja mitkä ovat ratkaistavissa jo nykyisen tietämyksemme varassa.

Kunnissa tapahtuvaa kehittämistoimintaa ei tällä hetkellä ohjaa tai koordinoi kukaan. Johtoryhmän resurssit eivät siihen luonnollisesti riitä. Parhaiten tämä tehtävä ilmeisesti sopisi kunnallisille keskusjärjestöille, kaupunki- ja kunnallisiitoille. Ne voisivat huolehtia myös aikuiskasvatuksellisen asiantuntemuksen lisäämisestä kunnissa järjestämällä työntekijöilleen ja luottamushenkilöilleen tähän liittyvää koulutusta ja seminaareja. Keskusjärjestöt voisivat huolehtia myös siitä, että saadut kokemukset tulisivat heti kaikkien käyttöön.

Kaiken kehittämiskuohunnan keskellä on kuitenkin koko ajan muistettava, että varsinainen kehittämistyö tapahtuu yksittäisten aikuiskasvattajien ja -opiskelijoiden välisenä vuorovaikutusprosessina. Toiminnan määrällinen ja hallinnollinen kehittäminen luo — toivottavasti — edellytyksiä tälle kasvu- ja kasvatustapahtumalle. Koko kehittämistyön onnistuminen riippuu paljolti siitä, miten kentällä toimivat aikuiskasvattajat, ja -kouluttajat pystytään innostamaan itsensä, opetuksensa ja ammattitaitonsa jatkuvaan kehittämiseen. Tätä ei ole ilmeisesti vielä oikein oivallettu, sillä esim. kehittämisorganisaation projektisuunnitelmassa ”Aikuiskouluttajien koulutus” on sijoitettu vasta toisessa vaiheessa suoritettaviin osaprojekteihin.

On siis kysyttävä, onko painopiste nykyisessä suunnittelu- ja kehittämis-toiminnassa asetettu oikein? Valtiollisella tasolla toimiva kehittämisorganisaatio paisuu jatkuvasti, kun sen sijaan kunnallisella tasolla, missä toiminta viime kädessä tapahtuu, on pulaa sekä taloudellisista että henkisistä resursseista. Kysyä myös voi, mikä on läänintason merkitys suunnittelukonaisuudessa? Vaikka meillä on jo olemassa varsin runsaasti yleisiä ja eri sektoreita koskevia suunnitelmia ja kehittämisesityksiä, niin niitä tuotetaan jatkuvasti lisää. Sen sijaan varsinaista opetusta ja sen edellytyksiä koskeva kehittäminen on olematonta. Nyt olisi tarkkaan pohdittava sitä, miten käytössä olevat henkiset ja aineelliset resurssit saataisiin parhaiten hyödyttämään kentällä tapahtuvaa aikuiskasvatusta. Kehittämisen suunnittelusta pitäisi vähitellen päästä varsinaiseen kehittämistyöhön.

Jukka Tuomisto